

SXEDIO.76K

ΜΑΙΟΣ 1931: Ο ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΣΑΒΒΑΣ ΛΟΙΖΙΔΗΣ ΚΑΛΕΙ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΟΠΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΟΥΝ ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ

Η εγγραφή στην αντιφώνηση προς τον Κυβερνήτη κατά την έναρξη της λειτουργίας της τελευταίας συνεδρίας του Νομοθετικού Συμβουλίου το 1931, μετά από 50 χρόνια, θεωρήθηκε από τον ριζοσπάστη Σάββα Λοϊζίδη, ως πυροτέχνημα κι έτσι σε άρθρα του στην εφημερίδα "Ελευθερία" καλούσε τους βουλευτές να παραιτηθούν.

Εφ' όσον είχαν εγκρίνει το ψήφισμα για την ένωση και τόνιζαν ότι μόνο ένωση ήθελαν, γιατί συνέχιζαν να πηγαίνουν στο Νομοθετικό, ρωτούσε ο Σάββας Λοϊζίδης, μέλος της Πολιτικής Οργάνωσης.

Ο Λοϊζίδης κατέληγε με την εισήγηση ότι μόνο έξω από το Νομοθετικό και τη συνεργασία θα μπορούσε να γίνει πραγματικός αγώνας.

Εγγραφε ο Λοϊζίδης σε δυο νέα άρθρα του λίγο πριν από την εξέγερση των Κυπρίων:

" Υπό τον τίτλον "Πολιτικώς είμεθα νήπια" είχομεν κρίνη εν τη "Ελευθερία" μερικά γεγονότα από την σύγχρονον πολιτικήν ιστορίαν της Κύπρου.

Υπό τον ίδιον τίτλον ας μας επιτραπή να συνεχίσωμεν τη κριτικήν μας και επί νεωτέρων γεγονότων, διά να στηρίξωμεν τους ισχυρισμούς μας, ότι προς ειλικρινή διεξαγωγήν πολιτικού αγώνος επιβάλλεται ο σχηματισμός κομμμάτων αναλόγως των υπάρχουσών πολιτικών κατευθύνσεων και ότι με το νυν δρών πολιτικόν υλικόν δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθή τι το σοβαρόν.

Εν γεγονός περί του οποίου πρέπει να ασκηθή κριτική, είναι η εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω υπό των ελληνικών μελών υποβολή της ενώσεως παραγράφου και οι εντός και εκτός του Συμβουλίου ένεκα της παραγράφου δημιουργηθείσαι σκηναί.

Ο Κυβερνήτης της Κύπρου εν τω εναρκτηρίω λόγω

του επραγματατεύθη διά μακρών εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω περί όλων των τοπικών ζητημάτων της νήσου, από της παιδείας, γεωργίας, συγκοινωνίας λιμένων, υγείας κλπ μέχρι των ξενοδοχείων και μιας μικροεπιχειρήσεως Αγγλου τινός ιδρύοντος εν Κυρηνεία υπαίθριον Λέσχην με αγγλικά παιγνίδια.

Τα ελληνικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου συνεσκέφθησαν και κατέληξαν εις την απόφασιν ότι δεν αξίζει πλέον τον κόπον να απαντήσουν εις τον Κυβερνήτην επί των τοπικών ζητημάτων και να ζητήσουν βελτίωσιν τούτων, διότι ο λαός μόνον ένα πράγμα ποθεί την Ενωσιν. Συνέταξαν δε και υπέβαλον ως δευτέραν παράγραφον αντιφωνήσεως την εξής πρότασιν:

" Το Συμβούλιον επιθυμεί να υποβάλη προς την Υμετέραν Εξοχότητα και δι' αυτής προς την Κυβέρνησιν της Αυτού Βρεττανικής Μεγαλειότητος την στερράν θέλησιν του ελληνικού πληθυσμού, όστις αποτελεί τα 5/6 του λαού της νήσου, όπως ενωθή μετά του Μητρικού Ελληνικού Κράτους εν τη απολύτω πεποιθήσει, ότι ούτω μόνον πληρούνται οι προαιώνιοι αυτού πόθοι, αλλά και ασφαλίζεται η πνευματική αυτού πρόοδος, η εκπολιτιστική του σταδιοδρομία και η οικονομική του σωτηρία εκ του θλιβερού αδιεξόδου, προς ο ωδηγήθη υπό το ξενικόν καθεστώς υφιστάμενον ενταύθα εναντίον της εκπεφρασμένης θελήσεως του λαού και εναντίον πάσης αρχής δικαιοσύνης και ηθικής".

Εύγε των ελληνικών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου. Ριζοσπαστικώτεραν πρότασιν δεν θα ηδύνατο να συντάξη ούτε ο καλύτερος κύπριος ριζοσπάστης. Ανελογίσθησαν όμως τα ελληνικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου, εάν και στοιχειώδης πολιτική ειλικρίνεια θα επέτρεπεν εις αυτούς ακολουθούντας πολιτική κάθε άλλο ή ριζοσπαστικήν και συνεργαζομένους εις την Κυβέρνησιν, να υποβάλουν τοιαύτην πρότασιν; Και πως θα ηδύνατο πλέον εις το μέλλον να εξακολουθούν να παραμένουν εν τω Νομοθετικώ και συνεργάζονται διά τοπικά ζητήματα κατόπιν της υποβολής τόσω ριζοσπαστικής

προτάσεως;

Διά την πολιτικήν νοοτροπίαν όμως κυπρίων πολιτευτών δεν είναι δύσκολον και συμβιβάζονται τοιαύτα πράγματα.

Και τοιουτοτρόπως τα ελληνικά μέλη του Νομοθετικού συμβουλίου είχαν προδιαγράψη σαφώς την πορείαν των. Θα υπέβαλλον την πρότασιν. Θα απερρίπτετο αύτη, όπως υπολόγιζον διά των αγγλοτουρκικών ψήφων. Θα απεχώρουν τότε τα ελληνικά μέλη εκ του Νομοθετικού Συμβουλίου κατά την συνέχειαν της συζητήσεως της αντιφωνήσεως, θα επανήρχοντο όμως εν τη αιθούση του Συμβουλίου, μόλις τούτο θα επελαμβάνετο των νομοσχεδίων.

Δηλαδή απλούστερον εκφραζόμενα τα πράγματα έχουν ως εξής: Ο Κυβερνήτης προσκαλεί εν τω εναρκτηρίω τα μέλη του Συμβουλίου εις συνεργασίαν. Τα ελληνικά μέλη αρνούντο, διότι μόνος πόθος και μόνη πολιτική και οικονομική σωτηρία του λαού είναι η ένωσις. Το Συμβούλιον επαλαμβάνεται των τοπικών ζητημάτων. Και τα ελληνικά μέλη μένουν εν τω νομοθετικώ και συνεργάζονται αγορεύοντα ευγλώττως επί των Νομοσχεδίων περί ξενοδοχείων πορνείων κλπ.

Και έπειτα αμφιβάλλει κανείς ότι διεξάγομεν ειλικρινή εθνικόν αγώνα. Πως όχι, αφού ο κ. Λανίτης αρνείται ότι συνεργάζεται εν τη Βουλή.

Αδιάφορον αν συμπηφίζη με την Κυβέρνησιν εις το δάνειον, εις το περί ξενοδοχείων Νομοσχέδιον και εις τόσα άλλα και αν υποβάλλη αιτήσεις διά τας ανάγκας των χωρίων του διαμερίσματος του, και αν αγορεύη συζητή, προτείνη και δέχεται τοποποιήσεις, επί των παρουσιαζομένων Νομοσχεδίων. Εξ άλλου, αφού το εδήλωσεν και ο ίδιος προς τον Κυβερνήτην εν τω Συμβουλίω "Έέρετε, εγω δεν ήλθα εδώ διά συνεργασίαν, αλλά δι' αντιπολίτευσιν".

Τον δε όρκον πίστεως του Νομοθετικού Συμβουλίου τον επρόφερε κατά θετικές πληροφορίας πολύ, μα πάρα πολύ χαμηλοφώνως

(Επεται συνέχεια)

ΔΕΥΤΕΡΟ ΑΡΘΡΟ

Τα Ελληνικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου θα απεχώρουν της αιθούσης του Συμβουλίου καρά το προδιαγραφέν πρόγραμμα πορεία των.

Καθ' ημάς η υποβληθείσα πρότασις αποτελεί αντίφασιν προς την όλην πολιτικήν των, η δε επιστροφή των εις το Νομοθετικόν Συμβούλιον αντίφασιν προς την υποβληθείσαν πρότασιν.

Η αποχώρησις των ελληνικών μελών εζητήθη να παρασταθή ως ηρωϊκή εθνική χειρονομία και κατεβλήθη προσπάθεια να κινητοποιηθή ο λαός των πόλεων της Κύπρου εις συλλαλητήρια και υποβολήν ψηφισμάτων.

Και ήδη εγείρεται το σοβαρόν ερώτημα: Επίστευσαν πράγματι τα ελληνικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου και τα γνωστά της πρωτεούσης πρόσωπα, τα οποία ηγούνται δήθεν εθνικού αγώνος ότι ήξιζε να τονισθή η πλήρης αντιφάσκων και άσκοπος δράσις των εν τω Συμβουλίω ή επεδίωξαν και να την τονίσουν διά να δρέψουν επευφημίας και να ρίξουν στάχτη στα μάτια του έστω και έξω κόσμου ότι η Κύπρος διεξάγει εθνικόν αγώνα;

Νομίζομεν ότι μερικοί τούτων, οι πλέον αγαθοί επίστευσαν ότι πράγματι το διάβημα των ελλ. Μελών του Νομ. Συμβουλίου ήτο πράξις ηρωϊκή. Είναι οι πατριώται της παλαιάς Κυπριακής πολιτικής σχολής.

Οι περισσότεροι όμως τούτων εγνώριζον ότι πρόκειται περί απλού πυροτεχνήματος ριπτομένου προς το θεαθήναι. Δεν γνωρίζομεν ποίοι είναι οι μάλλον αξιοκατάκριτοι. Οι πρώτοι, οι οποίοι είναι καιρός να αποσυρθούν εις μοναστήρια ή εις τας ιδιωτικάς των πλέον εργασίας, διότι ευρίσκονται έξω της πολιτικής πραγματικότητος ή οι δεύτεροι οι οποίοι εν γνώσει των μας κοροϊδεύουν.

Τα πράγματα όμως περιπλακέντα παρά τας προσδοκίας των έλαβον μορφήν μάλλον κωμικοτραγικήν. Η κινητοποιηθείσα μαθητική νεότης Λευκωσίας και μερικοί πολίται που προσήλθον έξωθι του συνεδριάζοντος Νομοθ. Συμβουλίου αντί να

φωνάζουν " ζήτω οι βουλευταί" εφώναζον " να παραιτηθήτε", "κάτω οι βουλευταί". Και ούτω αντί επευφημιών παρ' ολίγον να δρέψουν γροθιές, μερικά δε Ελλην. Μέλη του Νομοθ. Συμβουλίου εχρειάσθη να λάβη η αστυνομία υπό την προστασίαν της, ως ηκούσαμεν.

Τούτο φαίνεται έδωσεν αφορμήν εις τα ελλ. μέλη να τροποποιήσουν την απόφασιν των. Αντί να αγωνισθούν υπέρ της προτάσεως των και ν' αποχωρήσουν του Συμβουλίου δημιουργούντες πολιτικόν ζήτημα, εξελιπάρησαν τα επίσημα μέλη να μη λάβουν μέρος εις την ψηφοφορίαν ίνα μόνοι ψηφίσουν την ένωσιν. Και τούτο αφού ετροποποίησαν την πρότασιν, ώστε να μη θίγεται το ξενικόν καθεστώς. Τα ελληνικά μέλη με την τροποποίησιν της προτάσεως και πορείας των έπεσαν από της Σκύλλης εις την Χάρυβδιν. Το πυροτέχνημα όμως επέτυχε. Την Κύπρον κατέκλυσαν τηλεγρφήματα ότι εψηφίσθη η ένωσις ο δε Αθηναϊκός Τύπος θα τονίση το βαρυσήμαντον γεγονός.

Την επομένην το νομοθετικόν Συμβούλιον επανελάμβανε τας εργασίας του. Τα ελληνικά μέλη προσήλθον, συμμετέσχον των εργασιών, ως εάν να μη είχε συμβή τίποτε την προηγουμένην. Τούτο ανεμένετο. Εκείνο όμως το οποίον μας έκαμεν εντύπωσιν είναι η νεκρική σιγή, ήτις εβασίλευε πέριξ του χώρου των συνεδριάσεων. Ούτε ένας μαθητής σήμερα, ούτε ένας πολίτης, ευρέθη, όστις να ερωτήση τους εισερχομένους Ελληνας αντιπροσώπους: "Μα αφού ένα πράγμα θέλωμεν, την ένωσιν, και την εψηφίσατε χθες εδώ, τι ζητάτε πλέον εδώ μέσα;".

Κι όμως χθες εγένετο ένα σοβαρόν βήμα εις την πολιτικήν ζωήν του τόπου. Ο λαός ο μέχρι χθες αδιάφορος ήρχισε να μεταβάλλη την αδιαφορίαν του εις αηδίαν διά τα ανούσια παγνίδια που παίζονται γύρω του. Υπαρχει ελπίς αύριον να μεταβάλη την αηδίαν εις οργήν και να φωνάξη "παύσατε να μας κοροϊδεύτε".

Οδυνηρά επίσης υπήρξεν η στάσις των Ελλην. Μελών του Νομοθ. Συμβουλίου σχετικώς προς την

δήλωσιν του Αποικ. Γραμματέως, ότι η Μ. Βρετανία εφ' όσον κυριαρχεί των θαλασσών θα έχη αποφασιστικήν φωνήν, επί της τύχης της νήσου μας. Πλέον ιμπεριαλιστικά λόγια αμφιβάλλομεν αν μας εξεστόμισεν Αγγλος ποτέ εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω. Ανεξαρτήτως του ότι όζει η δήλωσις ανελευθέρου πνεύματος του 18ου και 19ου αιώνος και ανεξαρτήτως του αν παρ' όλην την κυριαρχίαν των θαλασσών επέσθη η Μ. Βρετανία υπό λόγων ανωτέρων της υλικής ισχύος της να παραχωρήση την επτάνησον, να εγκαταλείψη τας επί της Κρήτης βλέψεις της, και να προσφέρη την Κύπρον εις Βασιλέα Κωνσταντίνον, θα ηδύνατο τις να ερωτήση τον Αποικ. Γραμματέα αν η δήλωσις του είναι προσωπική του γνώμη ή αν διερμηνεύεται διά ταύτης η κεντρική επίσημος αγγλική πολιτική.

Αν δηλαδή μόνος τίτλος της Αγγλίας επί της Κύπρου είναι η κυριαρχία των θαλασσών θα έπρεπε τότε οι Κύπριοι να ζητήσουν να λάβουν μέρος εις την προσεχή διάσκεψιν περιορισμού των θαλασσίων εξοπλισμών και να υποβάλουν αίτησιν καταμετρήσεως της θαλασσίας δυνάμεως των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας.

Είναι δε πιθανόν να ευρεθή ότι σήμερον πρέπει να ανήκωμεν εξ ημισείας εις την Αγγλίαν και τας Ηνωμένας πολιτείας, αύριον μόνον εις τας Ηνωμένας Πολιτείας και μεθαύριον ίσως εις την Ιαπωνίαν, εκτός αν παρουσιασθή άλλο κράτος να ισχυρισθή κυριαρχίαν των θαλασσών όχι πλέον με πλοία, αλλά με αερόπλοια και αεροπλάνα ή με καμμίαν άλλη μηχανικήν πολεμικήν ανακάλυψιν.

Μόνον η Γερμανία δεν θα ήγειρεν αξιώσεις, διότι εκεί μέτρον προσαρτήσεως ξένου εδάφους, δεν είναι η βία, αλλά η θέλησις της πλειοψηφίας των κατοίκων του ξένου εδάφους, κατά το Γερμ. σύνταγμα.

Εκεί το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως των λαών έγινε πλέον συνταγματική αρχή. Εκείνοι όμως οι οποίοι εξελιπάρουν τον κόσμον να τους βοηθήση διά να καταβάλουν την βάρβαρον Γερμανίαν ως επιβουλευομένην την ελευθερίαν των λαών, μας λέγουσιν

σήμερον κατάμουτρα "από τριών χιλιάδων ετών είσθε Έλληνες οι κάτοικοι της Κύπρου, αλλά την κρατούμεν διότι έχομεν πολεμικά πλοία γύρω της".

Και όμως κατόπιν της τοιαύτης δηλώσεως τα Ελληνικά μέλη δεν ησθάνθησαν καμίαν προσβολήν, ώστε να αποχωρήσουν της αιθούσης.

Θα μας ερωτήση ίσως κανείς. Προτείνετε λοιπόν δι'όλων τούτων παραίτησιν των βουλευτών; Προς Θεού, όχι. Κατέχουν τας έδρας του Νομοθετικού Συμβουλίου ανταξίως της νοοτροπίας και πολιτικής των κατευθύνσεως. Αν παραιτηθούν θ' αναγκασθούν να παίξουν ρόλον Ριζοσπάστου εθνικιστού, διά τον οποίον δεν έχουν τα απαιτούμενα προσόντα και θα βλάψουν και την αρξαμένην ριζοσπαστικήν κίνησιν.

Διατί τότε τους κρίνετε τόσον δριμέως; Θα μας ερωτήση ίσως άλλος. Διότι ζητούμεν να πολιτεύωνται με ειλικρίνειαν συμφώνως προς την πολιτικήν των κατεύθυνσιν. Ωρκίσθησαν πίστιν και υποταγήν συμφώνως προς το κυπριακόν Σύνταγμα και τους νόμους.

Οφείλουν να συνεργάζωνται διά τα τοπικά ζητήματα και να παύσουν, όχι μόνον να ζητούν να διαχειρίζωνται το εθνικόν ζήτημα της Κύπρου, αλλά και να το θίγουν καν. Αλλως φθάνουν εις τας αστείότητας που κατέληξαν προχθές και παραβαίνουν και τον όρκον των.

Παγματικός εθνικός αγών μόνον εκτός του Νομοθετικού Συμβουλίου και μακράν της συνεργασίας δύναται να βλαστήση και καλλιεργηθή.

ΣΑΒΒΑΣ ΛΟΙΖΙΔΗΣ

Δρ Δικ. Δικηγόρος